

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλούταρχος, *Περί Αλεξάνδρου τύχης και ἀρετῆς*, 6, 329 A-D

Καὶ μὴν ἡ πολὺ θαυμαζομένη πολιτεία τοῦ τὴν Στωικῶν αἵρεσιν καταβαλομένου Ζήνωνος εἰς ἔν τοῦτο συντείνει κεφάλαιον, ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίους, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας, εἷς δὲ βίος ἢ καὶ κόσμος, ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης. Τοῦτο Ζήνων μὲν ἔγραψεν ὥσπερ ὄναρ ἢ εἶδωλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος, Ἀλέξανδρος δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον παρέσχεν. Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ, τοῖς μὲν Ἑλλήσιν ἡγεμονικῶς τοῖς δὲ βαρβάροις δεσποτικῶς χρώμενος, καὶ τῶν μὲν ὡς φίλων καὶ οἰκείων ἐπιμελόμενος τοῖς δ' ὡς ζώοις ἢ φυτοῖς προσφερόμενος, πολέμων πολλῶν καὶ φυγῶν ἐνέπλησε καὶ στάσεων ὑπούλων τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ κοινὸς ἦκεν θεόθεν ἀρμοστής καὶ διαλλακτῆς τῶν ὄλων νομίζων, οὓς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὄπλοις βιαζόμενος καὶ εἰς ταῦτο συνενεγκῶν τὰ πανταχόθεν, ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους καὶ τὰ ἦθη καὶ τοὺς γάμους καὶ τὰς διαίτας, πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντας, ἀκρόπολιν δὲ καὶ φρουρὰν τὸ στρατόπεδον, συγγενεῖς δὲ τοὺς ἀγαθοὺς, ἀλλοφύλους δὲ τοὺς πονηροὺς· τὸ δ' Ἑλληνικὸν καὶ βαρβαρικὸν μὴ χλαμῦδι μηδὲ πέλτη μηδ' ἀκινάκη μηδὲ κἀνδύδι διορίζειν, ἀλλὰ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῇ τὸ δὲ βαρβαρικὸν κακίᾳ τεκμαίρεσθαι, κοινὰς δ' ἐσθῆτας ἡγεῖσθαι καὶ τραπέζας καὶ γάμους καὶ διαίτας, δι' αἵματος καὶ τέκνων ἀνακεραννυμένους.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 5) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις **λέξεις/φράσεις** του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 5):

1. Ο Πλούταρχος προτείνει να μην κατοικούμε χωρισμένοι σε πόλεις ούτε σε δήμους που έχουν διαφορετικούς νόμους.
2. Ο Ζήνων θεωρεί ότι υπάρχει ένας κοινός τρόπος ζωής και μία παγκόσμια τάξη ως αποτέλεσμα ενός κοινού νόμου.

3. Κατά τον Πλούταρχο ο Μ. Αλέξανδρος υλοποίησε το όραμα του Ζήνωννα, όπως αντίστοιχα τον συμβούλευσε και ο Αριστοτέλης.
4. Η έννοια της πατρίδας κατά τους Στωικούς εκτείνεται πλέον στα όρια της οικουμένης.
5. Για τον Μ. Αλέξανδρο δεν ισχύουν παραδοσιακές διακρίσεις Έλληνας και βάρβαρος.

Μονάδες 10

B1. Ποιο ήταν το ιδανικό κράτος κατά τους Στωικούς; Πώς ερμηνεύεται αυτή η αντίληψη με βάση την ιστορική πραγματικότητα της εποχής;

Μονάδες 10

B2.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλούταρχος, *Ήθικα*, 329 D-E

Ο Πλούταρχος αναφέρεται στην πρακτική των μεικτών γάμων, που χρησιμοποίησε ο Μ. Αλέξανδρος κατά την εκστρατεία του στην Ανατολή.

Ο Δημάρατος ο Κορίνθιος, ένας φιλοξενούμενος και φίλος του Φιλίππου, όταν συνάντησε τον Αλέξανδρο στα Σούσα, περιχαρής και δακρυσμένος είπε ότι στερήθηκαν μεγάλη χαρά οι Έλληνες που πέθαναν πρωτύτερα, επειδή δεν είδαν τον Αλέξανδρο να κάθεται στο θρόνο του Δαρείου...Με μεγάλη μου χαρά έγινα θεατής εκείνης της γαμήλιας τελετής, όταν παρέλαβε σε μια χρυσοσκέπαστη σκηνή εκατό Περσίδες νύφες και εκατό γαμβρούς Μακεδόνες και Έλληνες, και ο ίδιος στεφανωμένος έψαλε πρώτος τον υμέναιο, σα να έψαλλε τον ύμνο της αληθινής φιλίας στην ένωση των μεγαλύτερων και ισχυρότερων γενών, όντας εκείνος γαμβρός μιας νύφης και προξενητής όλων των υπολοίπων και συνάμα πατέρας και προστάτης τους, συνδέοντάς τους με τα δεσμά του γάμου.

Μτφρ. Φιλολογική Ομάδα εκδόσεων «Κάκτος»

Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο κι αντλώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο, να εξηγήσετε τη στάση του Μ. Αλεξάνδρου απέναντι στους «βαρβάρους».

Μονάδες 10

B3. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως **Σωστές (Σ)** ή **Λανθασμένες (Λ)**:

- α. Ο πατέρας του Αριστοτέλη ήταν γιατρός στην αυλή του βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππου.
- β. Η διδασκαλία του Αριστοτέλη στην Ακαδημία και οι ιδέες του τον έφερναν συχνά αντιμέτωπο με συναδέλφους του.
- γ. Ο Αριστοτέλης συνέγραψε τα *Ἠθικὰ Νικομάχεια* στο τέλος της ζωής του στη Χαλκίδα.
- δ. Από τα μέρη της ψυχής το *ἐπιθυμητικόν* σχετίζεται με τη διατροφή.
- ε. Στα *Πολιτικά* η πόλις-κράτος ως όλον έχει για στόχο της την *εὐδαιμονία*.

Μονάδες 10

B4. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιείται **με διαφορετική σημασία** από αυτήν που έχει στο κείμενο: *κεφάλαιον, στάσεων*. Μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε **σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο)**.

Μονάδες 10

Απάντησεις

Πλούταρχος, Περί Ἀλεξάνδρου τύχης καὶ ἀρετῆς

A1α.

1-Λ: Καὶ μὴν ἢ πολὺ θαυματομένη πολιτεία τοῦ τὴν Στωικῶν αἵρεσιν καταβαλομένου Ζήνωνος εἰς ἓν τοῦτο συντείνει κεφάλαιον, ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίους,

2-Σ: εἷς δὲ βίος ἧ καὶ κόσμος, ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης. Τοῦτο Ζήνων μὲν ἔγραψεν

3-Λ: Ἀλέξανδρος δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον παρέσχεν. Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεναὐτῷ,

5-Σ: πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντας

4-Σ: τὸ δ' Ἑλληνικὸν καὶ βαρβαρικὸν μὴ χλαμῦδι μηδὲ πέλτη μηδ' ἀκινάκη μηδὲ κἀνδουδιορίζειν

B1. Ο Ζήνων, ο ιδρυτής της στωικής φιλοσοφίας περιγράφει την ιδανική πολιτεία στην οποία οι πολίτες, ενωμένοι σε ένα σχηματισμό συμπολιτών, ζουν με κοινούς νόμους, ίδιο τρόπο ζωής και με κοινή τάξη πραγμάτων. Ευρύτερα, ο Ζήνων με τη φιλοσοφία του φέρνει νέα ήθη, απορρίπτει την εγκύκλιο παιδεία, τα δημόσια κτήρια (ναοὺς, δικαστήρια, γυμναστήρια), το νόμισμα και τους γάμους, ενώ προτείνει μεταξύ άλλων κοινοκτημοσύνη των γυναικῶν και κοινὰ ρούχα για ἄνδρες και γυναίκες ανεξαρτήτως φύλου. Στην Πολιτεία του ο Ζήνων αντέταξε στον κατακερματισμό των ανθρώπων μια οικουμενική πόλη ἀπ' ὅπου ἔλειπαν η διχόνοια, οι συγκρούσεις, η βία. Οραματίστηκε μία κοινότητα σοφῶν και ἐνάρετων ἀνθρώπων, στην οποία η ιδιότητα του πολίτη εἶναι μία μόνο πτυχή της ηθικής προσωπικότητας. Αποβλέπει στην ἄρση των γεωγραφικῶν και εθνικῶν περιορισμῶν και την υιοθέτηση ενός κοινῶν τρόπου ζωής για ὅλους τους ἀνθρώπους, μια θέση που αισθητοποιεῖται με τη χρήση της παρομοίωσης «ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης». Τελικός σκοπός του Ζήωνα εἶναι η δημιουργία μιας εὐνομης πολιτείας. Η εὐνομία αποτελούσε μόνιμο αἶτημα στη θεωρία και την πρακτική της ελληνικής ἀρχαιότητας. Ἐνας ἀπὸ τους υποστηρικτές της δημοκρατίας, ο λεγόμενος “Ἀνώνυμος του Ἰαμβλίου” συνοψίζει τα πλεονεκτήματά της, ἀξιολογώντας την ως «ὅ,τι καλύτερο για το σύνολο και για το άτομο». Στους Στωικούς, ο νόμος εἶναι ουσιαστικό στοιχείο της πόλης, η οποία ορίζεται ως ἓνα «πλήθος ἀνθρώπων που διοικούνται ἀπὸ τον νόμο», τον φυσικό νόμο που ισχύει για ὅλα τα πράγματα. Ο ηγέτης αὐτῆς της κοσμοπόλης πρέπει να γνωρίζει τα ἀγαθὰ και τα κακά, να κατέχει το κύριο πολιτικό ἀγαθό, την ἀρετή, και να ἀναλαμβάνει πολλαπλούς ρόλους (κυβερνήτης, δικαστικός, παιδαγωγός κ.ά.), ὥστε να διασφαλιστεῖ η εὐνομία.

Συγκεκριμένα, ο ιδρυτής της Στοάς διαπιστώνει ὅτι η πόλη-κράτος λειτουργεῖ ως κέντρο διαρκούς ἀνταγωνισμοῦ ἐξ αἰτίας λανθασμένων διακρίσεων και σχέσεων ὑποταγῆς μεταξύ των ἀνθρώπων, οι οποίες πιθανόν να οδηγήσουν σε λανθασμένες κρίσεις, πάθη, κακία και φαυλότητα. Η Πολιτεία του, επομένως, εἶναι μία κοινότητα σοφῶν και ἐνάρετων ἀνθρώπων, ὅπου η ιδιότητα του πολίτη εἶναι μία μόνο πτυχή της ηθικής προσωπικότητας. Η βασική θέση του

Ζήνωννα είναι: να μη νιώθουμε τους εαυτούς μας ως κατοίκους ξεχωριστών πόλεων ή δήμων, οι οποίοι ακολουθούν τους ιδιαίτερους κανόνες δικαίου που έχουν θεσπιστεί σε καθεμία πόλη ή σε κάθε δήμο χωριστά, αλλά προτείνει να θεωρούμε πως όλοι οι άνθρωποι είναι συνδημότες και συμπολίτες, να επικρατεί ένας κοινός τρόπος ζωής (εἷς βίος), δηλαδή με αξίες, ήθη, έθιμα κτλ. κοινά για όλους, να υπάρχει μία ενιαία τάξη (εἷς κόσμος), δηλαδή ένας κοινός τρόπος οργάνωσης ως αποτέλεσμα ενός κοινού νόμου που εξασφαλίζει την ευνομία, την αρμονία και την ομόνοια μεταξύ των ανθρώπων. Το ιδανικό κράτος, λοιπόν, δεν αναγνωρίζει τους φραγμούς της εθνικότητας ή του ιστορικού κράτους. Περιλαμβάνει μία ιδανική παγκόσμια αυτοκρατορία, με όλους τους ανθρώπους, χωρίς να υφίστανται φυλετικές, θρησκευτικές, νομικές, πολιτικές και πολιτισμικές διακρίσεις μεταξύ τους. Ο Στωικός Ζήνων κάνει τη δική του, εναλλακτική, πολιτική πρόταση για την ιδανική πολιτεία, στο πλαίσιο όμως μιας εποχής που αλλάζει. Η πολιτεία του είναι σύλληψη που αποτυπώνει και εξυπηρετεί τις νέες συνθήκες που δημιουργήθηκαν μετά τις κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου στην Ανατολή. Η πόλις-κράτος αντικαταστάθηκε σε μεγάλο βαθμό από ένα οικουμενικό κράτος, όπου αλλοεθνείς ζούσαν με κοινούς νόμους και κοινή διοίκηση.

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Στα δυο κείμενα του Πλούταρχου γίνεται λόγος για την πολιτική συγκερασμού των ηθών που ακολούθησε ο Μ. Αλέξανδρος αποφεύγοντας την αντιπαλότητα και τις τιμωρίες και ακολουθώντας πολιτική απαλλαγμένη από διακρίσεις. Έλαβε αποφάσεις υπερβαίνοντας τις συμβουλές του δασκάλου του, Αριστοτέλη, που στήριζε τη φυλετική διάκριση Ελλήνων-βαρβάρων και προέτρεπε τον μαθητή του να συμπεριφερθεί με ηγεμονικό τρόπο στους Έλληνες και δεσποτικά στους βαρβάρους. Επιχείρησε να εφαρμόσει μια πολιτική εντελώς διαφορετική, η οποία θα ήταν αποδεκτή από τους διάφορους λαούς. Ο Αλέξανδρος παρουσιάζεται σαν να έχει σχεδιάσει και να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα πολιτισμικής ομογενοποίησης (οικουμενή). Ο νέος ελληνιστικός κόσμος που προέκυψε από την εκστρατεία του Αλεξάνδρου ανέδειξε καινούργιες αξίες, που υπονόμισαν τις αξίες των πόλεων-κρατών. Οι μέθοδοί του περιλάμβαναν την ανάμιξη των ηθών και εθίμων, συνηθειών, τρόπων συμπεριφοράς, αλλαγή αξιών, την ανάμιξη των διαφορετικών τρόπων ένδυσης (κοινὰς ἐσθήτας) και διατροφής (κοινὰς τραπέζας), ώστε όλοι μαζί να συναποτελέσουν ένα αρμονικό σύνολο, στο οποίο ο καθένας θα είχε τη θέση του.

Κυρίαρχη πρακτική που αποτυπώνεται στο παράλληλο κείμενο είναι η ενθάρρυνση ή οργάνωση μεικτών γάμων, οι οποίοι αποτέλεσαν ένα αποτελεσματικό μέσο για τη συμφιλίωση Ελλήνων και Περσών και την πολιτική της ομογενοποίησης. Συγκεκριμένα, αναφέρεται πως ο Μ. Αλέξανδρος μετέχει ο ίδιος σε μεικτό γάμο με εκατό Περσίδες νέες και αντίστοιχους Έλληνες και Μακεδόνες γαμβρούς δίνοντας το παράδειγμα της σύσφιξης σχέσεων φιλίας των δυο λαών. Η πρακτική αυτή αποτυπώνει ευρύτερα τις νέες ηθικοπολιτικές αντιλήψεις που αναφύονται, όπως την υπέρβαση του παραδοσιακού διαχωρισμού μεταξύ Ελλήνων και βαρβάρων (μη Έλλήνων) με βάση τον τόπο καταγωγής και εξωτερικά πολιτισμικά στοιχεία (ενδυμασία, οπλισμός), αλλά και την καθιέρωση ενός νέου, ηθικού κριτηρίου διαχωρισμού (τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῆ τὸ δὲ βαρβαρικὸν κακία τεκμαίρεσθαι). Γενικότερα, επιδοκιμάζεται η πρακτική των επιγαμιών που ακολούθησε ο Αλέξανδρος, γνωρίζοντας ότι ήταν ένας ρεαλιστικός τρόπος να διατηρήσει την κυριαρχία του στην αχανή αυτοκρατορία που είχε δημιουργήσει. Ο ίδιος, μάλιστα, παντρεύτηκε τη Ρωξάνη από τη Βακτριανή, ενώ χιλιάδες άλλοι αξιωματικοί και στρατιώτες του παντρεύτηκαν γυναίκες περσικής καταγωγής.

Η ανάμιξη των τρόπων ζωής παρομοιάζεται με μια κούπα φιλίας («ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ») και αφορά τον τρόπο ζωής, τα ήθη, τους γάμους, τις συνήθειες και τις νέες αντιλήψεις που οφείλουν να

υιοθετήσουν οι πολίτες του οικουμενικού κράτους. Σημαντικότερη από αυτές είναι η πίστη στη νέα οικουμένη που αντικαθιστά την παλαιότερη πίστη στην πατρίδα.

B3. α-Λ, β-Σ, γ-Λ, δ-Λ, ε-Σ

B4. Χρειάστηκε να πάρουν δάνειο για να βρουν το αρχικό κεφάλαιο για την επιχείρηση.

Η στάση του μεγάλου καλλιτέχνη στο θέμα της παιδικής κακοποίησης δυσαρέστησε πολλούς θαυμαστές του.